

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ประเภทของหลักสูตร
 - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 - 3.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 3.2 การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
 - 3.3 การจัดทำสาระของหลักสูตร
 - 3.4 การออกแบบการเรียนรู้
 - 3.5 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 3.6 การกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล และเอกสารหลักฐานการศึกษา
 - 3.7 การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน
 - 3.8 การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบความคิดในการวิจัย

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร พบว่า แนวคิดพื้นฐานสำคัญของหลักสูตรครอบคลุมไปถึงความหมาย ประเภท องค์ประกอบ และกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายของหลักสูตร

ตามทฤษฎีของนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ หลายคนได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

ทาบา (Taba. 1962 : 10-11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์ จุดมุ่งหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

กู๊ด (Good. 1973 : 157) ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้ อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรใน สาขาวิชาหลัก ๆ

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander. 1974 : 6) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุ เป้าหมาย หรือจุดหมายที่วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540 : 7) กล่าวว่า หลักสูตร คือ มวลกิจกรรมและประสบการณ์ ทั้งในและนอกหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พิจารณาใน ทุก ๆ ด้าน

อึ้ง บั้วศรี (2542 : 7) ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบ จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรม การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544 : 14-15) กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึงรายวิชาหรือ เนื้อหาสาระที่ใช้สอน มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และสิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับ

สำลี รักสุทธี (2544 : 10) กล่าวไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์หรือกิจกรรม ที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน อันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลง พฤติกรรม ด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และการปฏิบัติในทิศทางที่พึงประสงค์

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2546 : 69) ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเกณฑ์ที่คาดหวัง และยังหมายรวมถึงกระบวนการวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมวลงประสพการณั้ที่ผู้เรียนจะได้รับจากโปรแกรมการศึกษาต่าง ๆ ตามช่วงระยะเวลาที่จัดเตรียมไว้สำหรับกิจกรรมหนึ่ง ๆ ตามที่สถานศึกษากำหนด

จากคำนิยามที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดมวลงประสพการณั้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรเป็นตัวกำหนดสิ่งทีคาดหวังจะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนและเป็นแนวทางในการจัดให้ผู้เรียนได้รับประสพการณั้ต่าง ๆ ตามต้องการ หรือหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณั้หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาลงสู่การปฏิบัติ นั้นเอง

2. ประเภทของหลักสูตร

ประเภทของหลักสูตรหรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่ารูปแบบของหลักสูตรนั้น ในปัจจุบันได้มีผู้กำหนดประเภทของหลักสูตรออกเป็นหลายประเภท บางประเภทเกิดขึ้นเพื่อต้องการแก้ปัญหาของหลักสูตรที่มีอยู่ บางประเภทเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของปรัชญาการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และนวัตกรรมทางการศึกษา ดังนั้น การที่จะเลือกให้หลักสูตรประเภทใดจะต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์และจุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษาในแต่ละประเภทและแต่ละระดับการศึกษาเป็นสำคัญ โดยนักการศึกษาได้จำแนกประเภทของหลักสูตรไว้ดังนี้

ทาบ (Taba. 1962 : 398) ได้จำแนกประเภทของหลักสูตรออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. หลักสูตรแบบรายวิชา (The subject matter curriculum)
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (Broad-field curriculum)
3. หลักสูตรยึดกระบวนการทางสังคมและการดำเนินชีวิต (Curriculum based on social processes and life function)
4. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและประสบการณ์ (The activities and experience curriculum)
5. หลักสูตรแบบแกนกลาง (Core curriculum)

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 21) วิชัย ดิสสระ (2535 : 20) อมรา เล็กเจริงสินธุ์ (2540 : 9-18) ได้กล่าวถึงประเภทของหลักสูตรในลักษณะที่คล้ายกัน ดังนี้

1. หลักสูตรแบบรายวิชา หรือเนื้อหาวิชา
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา

3. หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต
4. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและประสบการณ์
5. หลักสูตรแบบแกนกลาง
6. หลักสูตรแบบบูรณาการ
7. หลักสูตรแบบสัมพันธ์และสหสัมพันธ์
8. หลักสูตรประสบการณ์
9. หลักสูตรบูรณาการ

เกลทเทอร์น (Glathorn) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Curriculum Renewal ของสมาคม ASCD เมื่อ ค.ศ.1987 จำแนกหลักสูตรออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (นาคยา ปิลาธนานนท์ และคณะ. 2542 : 35-36)

1. หลักสูตรที่องค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลจัดทำขึ้นเพื่อตั้งใจให้เป็นหลักสูตรตามอุดมการณ์ ปรัชญา ที่ผู้จัดทำต้องการให้เห็นเป็นแนวทางในการนำไปใช้ (Recommended curriculum) โดยทั่วไปหลักสูตรประเภทนี้มีได้เป็นหลักสูตรที่บังคับให้ใช้ทั่วประเทศ แต่เป็นเพียงหลักสูตรที่มุ่งให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรของตนเองขึ้นมา

2. หลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น (Written curriculum) ซึ่งประกอบด้วย คู่มือหรือคำแนะนำหลักสูตร (Curriculum guides) แผนภูมิแสดงขอบข่ายและการจัดลำดับการเรียนรู้ ในมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสาขาวิชาต่าง ๆ ตลอดจนโปรแกรมการเรียนรู้ หลักสูตรประเภทนี้ถือเป็นหลักสูตรที่เป็นทางการ มีผลบังคับใช้กับสถานศึกษาหรือท้องถิ่นนั้น ๆ เพราะเป็นหลักสูตรที่ใช้ควบคุมการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนของท้องถิ่นหรือสถานศึกษา เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายการจัดการศึกษาของท้องถิ่นหรือสถานศึกษาได้มีการนำไปปฏิบัติจริง จนสู่ห้องเรียน

3. หลักสูตรที่ครูได้นำไปใช้จัดการเรียนการสอนจริงในห้องเรียน (Taught curriculum)

4. หลักสูตรที่รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกในการจัดโปรแกรมการเรียนต่าง ๆ (Supported curriculum) ข้อมูลเหล่านี้อาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงข้อมูลในลักษณะสิ่งพิมพ์ สื่อการศึกษา และเทคโนโลยีทางการศึกษาในรูปแบบลักษณะต่าง ๆ แม้กระทั่งสถานที่และแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนข้อมูลความรู้ทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่ส่งเสริมสนับสนุนการสอนของครู และการเรียนของนักเรียน

5. แบบทดสอบ และการประเมินผลนักเรียนในลักษณะต่าง ๆ (Tested and assessed curriculum)

6. เป็นหลักสูตรระดับล่างสุด เพราะคือทุกสิ่งทุกอย่างที่นักเรียนได้เรียนรู้จริงในโรงเรียน (Learned curriculum) ไม่ว่าจะจากการได้รับการเรียนการสอนโดยตรง หรือจากประสบการณ์ต่าง ๆ โดยอ้อมที่โรงเรียนจัดให้

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรแต่ละประเภทจะมีความเหมาะสมกับสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย การที่จะหาคำตอบว่าหลักสูตรประเภทใดดีที่สุดจึงไม่ใช่สิ่งสำคัญ แต่ควรพิจารณาในแง่ที่ว่าหลักสูตรใดเหมาะสมใกล้เคียง และสอดคล้องกับแนวความคิดในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษามากที่สุด ดังนั้น หลักสูตรที่ได้รับความสนใจในปัจจุบันจึงมีลักษณะเป็นหลักสูตรแบบผสมผสาน เน้นคุณภาพของผลผลิต และสามารถสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มากที่สุด

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรนับว่าเป็นส่วนที่สำคัญในการสร้างหลักสูตร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ได้มีนักการศึกษาให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น

ทาบ (Taba. 1962 : 4) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วยองค์ 4 คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

โบแชมป์ (Beauchamp. 1968 : 109) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญต้องประกอบด้วย

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540 : 7) กล่าวว่า หลักสูตรจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญอย่างน้อย 4 ส่วน คือ

1. จุดมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ถำรง บัวศรี (2542 : 8-9) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education goals and policies)
2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum aims)
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and structures)
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject objectives)
5. เนื้อหา (Contents)
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional objectives)
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional strategies)
8. การประเมินผล (Evaluation)
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum materials and instructional media)

นาตยา ปิลาณนันทน์ และคณะ (2542 : 38-40) กล่าวว่า ในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2540 มอบอำนาจให้สถานศึกษาเป็นผู้ออกแบบหลักสูตรเอง ซึ่งได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เป้าหมาย มาตรฐาน และการสำเร็จการศึกษาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กล่าวถึงสิ่งที่นักเรียนควรเรียนรู้และสามารถทำได้จากการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มสภะนั้น ๆ เป้าหมายมาตรฐานและการสำเร็จการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับปรัชญา ปณิธานการศึกษาของโรงเรียน ของท้องถิ่น และมาตรฐานของชาติ
2. หลักการและเหตุผลของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และรายวิชาต่าง ๆ
ชี้ให้เห็นว่า เพราะเหตุใดนักเรียนจึงต้องเรียนกลุ่มสภะนั้น และรายวิชาเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติใน

ปัจจุบันและอนาคตอย่างไร เท่ากับเป็นการสื่อสารให้คณาจารย์ในโรงเรียนได้รับทราบด้วยว่า อะไรคือสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะต้องสอนนักเรียน และรับรู้ว่าจะสอนอยู่ในชั้นปีใด รายวิชาใด จะต้องจัดการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามหลักการและเหตุผลนี้

3. คำอธิบายกลุ่มสาระการเรียนรู้ และคำอธิบายรายวิชา

โดยอธิบายความสำคัญของกลุ่มสาระและรายวิชานั้น ระบุสิ่งที่นักเรียนจะต้องศึกษาในแต่ละรายวิชา โครงงานและกิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติ การศึกษามาตรฐานให้เข้าใจ แจ่มแจ้ง รวมทั้งการให้นักวิชาการ นักการศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง มาช่วยให้อธิบาย จะทำให้การจัดทำคำอธิบายรายวิชาเหล่านี้มีคุณภาพ

4. จุดประสงค์ของแต่ละรายวิชาแต่ละชั้นปี

จุดประสงค์เหล่านี้ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานอย่างเหมาะสม ทั้งมาตรฐานกลาง ของชาติ และมาตรฐานของกลุ่มสาระ รวมทั้งกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วย การเรียนที่อยู่ภายในรายวิชานั้นด้วย ตัวอย่างความสำเร็จที่ปรากฏอยู่ในแต่ละช่วงชั้นปี จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

5. หน่วยการเรียนรู้

ในแต่ละรายวิชาที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรของโรงเรียนควรกำหนดสาระ หัวข้อ ที่จะต้องเรียน รวมทั้งกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ด้วย นอกจากนี้ ยังควรให้ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ งานที่มอบหมายให้นักเรียนทำในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ตลอดจนตัวอย่างแบบทดสอบ และการประเมินในลักษณะอื่น ๆ รวมทั้งเกณฑ์การประเมินและ สื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน โรงเรียนแต่ละแห่งจะมีอิสระที่จะตั้งชื่อรายวิชา หน่วย การเรียน รวมทั้งรหัสวิชาได้ภายใต้กรอบมาตรฐานเดียวกัน

6. สัดส่วนเวลาเรียน

สถานศึกษาแต่ละแห่งมีอิสระที่จะกำหนดสัดส่วนเวลาเรียนของแต่ละรายวิชา แต่ละชั้นปีได้โดยเสรี ภายใต้กรอบของมาตรฐานการศึกษาของประเทศที่กำหนดไว้เป็นภาพรวม ซึ่งเมื่อเรียนครบตามช่วงชั้นแล้ว นักเรียนจะมีเวลาเรียนตามที่กำหนดไว้

7. แผนการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

การจัดทำหลักสูตร การประเมินและปรับปรุงตรวจสอบหลักสูตรของสถานศึกษา เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานความต้องการจำเป็นของนักเรียน และผลการ เรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนจึงต้องกำหนดเป็นแผนการดำเนินงานเอาไว้สำหรับทุกกลุ่มสาระ

จากทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญควรประกอบด้วย 4 ส่วนใหญ่ ๆ คือ จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา การนำไปใช้ และการวัดผลประเมินผล

4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรจะมีลักษณะเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหลายขั้นตอน มีนักการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ทาบา (Taba. 1962 : 12-13) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นของการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจให้ทราบความต้องการความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม

ขั้นที่ 2 ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตามที่สังคมต้องการ

ขั้นที่ 3 คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องการนำมาสอน

ขั้นที่ 4 จัดระเบียบ จัดลำดับ แก้ไขเนื้อหาวิชาความรู้ที่คัดเลือกมาจากขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะเสริมเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

และตรงกับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 6 จัดระเบียบ จัดลำดับ แก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 7 กำหนดการวัดผล ประเมินผล คือ ดูว่าเนื้อหาวิชาประสบการณ์ใดที่จะต้องประเมินผลว่ามีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

โบแชมป์ (Beauchamp. 1968 : 145) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ตั้งกรรมการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นที่ 2 การสำรวจ วิจัย การปฏิบัติตามหลักสูตรเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ขั้นที่ 3 ศึกษาเนื้อหาของหลักสูตร

ขั้นที่ 4 การวางกฎเกณฑ์และการวางข้อตกลงต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 การสร้างหลักสูตร

สัจด์ อูทรานันท์ (2532 : 36) ได้จัดลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 5 การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นที่ 6 การประเมินผลการใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 7 การปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร

วิจัย วงษ์ใหญ่ (2535 : 5) ได้กล่าวถึงการพัฒนหลักสูตรแบบครบวงจร (Integrated curriculum development) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนหลักสูตรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 สิ่งกำหนดหลักสูตร เป็นการเตรียมข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร การศึกษาข้อมูลพื้นฐานนี้ มีสิ่งกำหนดที่สำคัญ 3 ทาง คือ ทางวิชาการ ทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ และทางการเมือง

ขั้นที่ 2 รูปแบบหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตร ประกอบด้วยโครงร่าง และองค์ประกอบของหลักสูตรที่สะท้อนให้เห็นภาพรวมและมาตรฐานการศึกษาของแต่ละหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เป็นการศึกษาคือความเป็นไปได้ของหลักสูตร สามารถทำได้หลาย ๆ วิธี แต่ต้องทำอย่างมีระบบ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาสังเคราะห์ และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ ในขั้นตอนนี้จะต้องจัดกระทำระบบข้อมูลให้ชัดเจน ควรพิจารณาให้รอบคอบว่าข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในหลักสูตรส่วนใดได้บ้าง และเมื่อนำข้อมูลมาใช้ปรับแก้หลักสูตรส่วนใดส่วนหนึ่งแล้วจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

สมเกียรติ ศรีสกุล (2539 : 33) ได้สรุปกระบวนการพัฒนหลักสูตรตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ตั้งคณะกรรมการพัฒนหลักสูตร

ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย ขอบเขต และรูปแบบของหลักสูตร
ที่พึงประสงค์

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาวิชาเพื่อให้สอดคล้องกับขั้นตอนที่ 2

ขั้นที่ 4 จัดระเบียบ จัดลำดับ และปรับเนื้อหาวิชาให้เหมาะสม

ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์และกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับขั้นตอนที่ 2

ขั้นที่ 6 กำหนดวิธีวัดและประเมินผล เพื่อให้สอดคล้องกับขั้นตอนที่ 2

ขั้นที่ 7 นำหลักสูตรไปทดลองใช้

ขั้นที่ 8 ประเมินผลหลักสูตรเพื่อปรับปรุงใหม่จะได้หลักสูตรที่พึงประสงค์

ขั้นที่ 9 พัฒนาหลักสูตร

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปเป็นขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้ 5 ขั้นตอน คือ การพัฒนาเอกสารหลักสูตร การทดลองใช้ การเผยแพร่อบรมครูผู้ใช้หลักสูตร ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งทุกขั้นตอนมีภารกิจย่อย ๆ ที่ต้องปฏิบัติในรายละเอียดอีกหลายประการ การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการจัดการศึกษา

จากขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตรสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำรายวิชาท้องถิ่นในระดับท้องถิ่นด้วย ซึ่งจะสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันที่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บังคับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการในสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนขึ้น

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคม ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีคำสั่ง ที่ วก 1166/2544 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าทุกฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้านี้ ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีสาระที่สำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 4-25)

สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ กลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระ

การเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองต่อยุทธศาสตร์ของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยการจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งผู้สอนทุกคน ต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานในการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาเรียนในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,200 ชม.	ประมาณปีละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาคนตามศักยภาพ

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมาย สำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการ และเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม สถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้น ควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุล ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี

เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์ อาจใช้เวลาลดลงเหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสเล่น ทำกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5 - 6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียนสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คิดน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมใหม่ บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และโอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียน ให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน

สื่อการเรียนรู้

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมหลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

ของผู้เรียน

5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมิน สื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ นั้น อย่างสม่ำเสมอ

6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้ สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การจัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการ เรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและ เรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติ ในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติ ร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัด และประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินในชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางด้าน การเรียนรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ดังนั้น การวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับ สาระการเรียนรู้

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า ทาง การเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษา นำข้อมูลที่ได้ขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิด ประสพการณ์ มาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ควรคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นกรอบสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ ส่วนสำคัญที่ต้องยึด คือ มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น หรือจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ หลักสูตรจะต้องตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาถึงขีดสูงสุด

สถานศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรของตนเองได้อย่างอิสระ โดยยึดนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีความถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และมีความเป็นไปได้ ก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาคณะต่าง ๆ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและตามความจำเป็นของสถานศึกษา เป็นต้น การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีกระบวนการดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2545ค : 29-42)

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์

ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐ ในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่ง หรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจ หรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการ กำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย แผนปฏิบัติการและการ ติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงานแจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการ ปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และจุดหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็น กระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทางก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ ดึงมาแก้สังคมของสถานศึกษา มีระบบและ หน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่าย เพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียน การสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น

วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธา และจุดประกายความคิดในสภาพการ พัฒนาสูงสุด

ภารกิจ เป็นการแสดงถึงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และ นำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งจะต้อง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

คุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าว ให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอน ต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมิน เชิงวิจักษ์เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค

2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.1 สาระการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายวิชา หน่วยการเรียนรู้ครบ 8 กลุ่มสาระ รายปีหรือรายภาค ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2.2 มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

5.3 เวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร

1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

1.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1 และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

1.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

1.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลา หรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ซึ่งสามารถเขียนได้หลายรูปแบบ

1.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

1.6 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาคแต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

4. การออกแบบการเรียนรู้

4.1 การจัดการเรียนการสอน

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ โดยมีแนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545ค : 34-37)

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้ต้องสนองต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ แต่ละคาบเวลาเรียนนั้น ไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระ ในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทย และคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสาร ในการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับ
ช่วงชั้นที่ 1 แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงาน
เป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้
ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์
ผลงาน แล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มี
หลักการ ทฤษฎี ที่ยาก ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ
มากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความ
ถนัด เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทาง
มากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน ทั้งใน
ด้านอาชีพการศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าต่อ

สำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ยึดหยุ่นวิธีการ
จัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการของท้องถิ่น

4.2 สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา
มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์
รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียน
สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท
รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นชุมชน และแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียน
และผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อ
การเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้
โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหา
สาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ควรให้ผู้เรียนสามารถ
ยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

4.3 การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จ

ทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้ง ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เพิ่มเติมตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินผล ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบาย ในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ (กรมวิชาการ. 2545ค : 38-39)

5.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

5.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนในตารางเวลาเรียน หรือจัดแบ่งส่วนของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ และบางส่วนเรียนนอกเวลา หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปด้วย โดยวางแผนร่วมกันของกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม แล้วกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเรียนปกติ บางส่วนเรียนนอกเวลา เป็นต้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

6. การกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล และเอกสารหลักฐานการศึกษา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษามัธยมศึกษา และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545ค : 39-40)

6.1 เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษามัธยมศึกษา)

1) ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4) ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6.2 เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 (จบการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน)

1) ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4) ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6.3 เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่ได้เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลพัฒนาการด้านต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

7. พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งเสริม สนับสนุนต่าง ๆ ที่จะเอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2545ค : 40-41)

7.1 การพัฒนาระบบงานการแนะแนว

สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบแนะแนวที่มุ่งการพัฒนาคนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษาที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างบ้าน ในฐานะแหล่งเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนว ช่วยป้องกัน แก้ไขปัญหาของสังคม สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุดทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป

7.2 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด

สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เพิ่มพูนประสบการณ์และความชำนาญโดยเฉพาะห้องสมุดนั้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่มีความหรูหราหรือใหญ่โต อาจ

เป็นเพียงมุมหนังสือ เพื่อการศึกษาค้นคว้าก็ใช้ได้ นอกจากนี้ ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ในรูปของคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ

7.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียนและการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

7.4 เครือข่ายวิชาการ

สถานศึกษาต้องพัฒนา และส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวิชาการ จากครูในสถานศึกษาเดียวกัน และในสถานศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนจนชมรมวิชาการต่าง ๆ ในรูปของเครือข่ายเชื่อมโยงกันทั้งจากบุคคลต่าง ๆ และจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ และแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

ในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา ควรคำนึงว่าสิ่งที่ปรากฏในหลักสูตรเป็นสิ่งที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ตั้งแต่ต้น คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ จนกระทั่งการทำหลักสูตรสู่ห้องเรียน คือ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการบริหารจัดการหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ ใช้ศักยภาพทั้งของสถานศึกษาและชุมชนเต็มที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ประการสำคัญ หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสามารถบอกให้ผู้เกี่ยวข้องและบุคคลในชุมชนทราบอย่างชัดเจนว่า จะจัดการศึกษาอย่างไรในสถานศึกษานั้น เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาอาจมีหลายเล่ม ซึ่งในเล่มแรกควรเป็นเล่มที่กำหนดภาพรวม และมีเล่มอื่น ๆ อีกตามความเหมาะสม ซึ่งอาจแยกเล่มตามกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหน่วยการเรียนรู้ การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2545ค : 41-42)

8.1 วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

8.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

8.3 โครงสร้างหลักสูตร

8.4 รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

8.5 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

8.6 การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้

8.7 การวัดและประเมินผล

8.8 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

8.9 อื่น ๆ

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็น และเหมาะสม สำหรับเอกสารที่แยกเล่มตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความจำเป็นและความต้องการ ซึ่งอาจประกอบด้วย วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ คุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้น โครงสร้างหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รายวิชาพื้นฐาน และเพิ่มเติม หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

ในการจัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระ และระหว่างกลุ่มสาระ สถานศึกษาอาจจัดแยกเล่มต่างหาก โดยกำหนดรูปแบบได้ตามความเหมาะสม เมื่อสถานศึกษาจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาตามหัวข้อดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว สถานศึกษาจะต้องตรวจสอบแต่ละหัวข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 รวมทั้งสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทและสภาพของสถานศึกษา จากนั้นนำร่างหลักสูตรดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ความเห็นชอบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก) ได้จัดทำรายงานการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเครือข่าย ตามโครงการวิจัยติดตามผลและประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินผล การเตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีการเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่าย โดยสิ่งที่โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการแล้ว ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ประชุมชี้แจง อบรม พัฒนาบุคลากร การแต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มสาระของโรงเรียนการศึกษาดูงานสัมมนาจากหน่วยงานอื่น โรงเรียนได้เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาบุคลากรในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ อบรมปฏิบัติการขยายผลการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ประชุมปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาดูงานการจัดทำหลักสูตร

สถานศึกษาของโรงเรียนอื่น การประชุมชี้แจงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับคณะครูในโรงเรียน ด้านความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ใน 3 อันดับแรก คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การออกแบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและการจัดสัดส่วนเวลาเรียน และบุคลากร มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย ในเรื่องการใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้และการ ออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ด้านการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยคณะครูในโรงเรียน ในการดำเนินการจัดทำกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการถึงขั้นการจัดทำผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ชุมชน ช่วยติดตามตรวจสอบและสอดคล้องความประพฤติของนักเรียน ร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน จัดหาเงินทุนและสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ส่วนปัญหาที่พบของโรงเรียนเครือข่ายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่ชัดเจน ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เวลาในการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ และบุคลากรมีภาระงานมาก

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข) ได้ทำรายงานการติดตามและประเมินผล การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องการ ตามโครงการวิจัยติดตามผลและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและ ประเมินผลการเตรียมความพร้อม และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2545 ผลการวิจัยพบว่าการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรโรงเรียนนำร่องร้อยละ 90 ใช้วิธีการ ประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่ง บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในระดับมาก ส่วน โรงเรียนนำร่องร้อยละ 77 ได้ดำเนินงานจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ตามลำดับ ดังนี้ 1) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ 2) กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่ คาดหวังรายปี/รายภาค 3) จัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) ตรวจสอบความ สอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้กับวิสัยทัศน์ จุดหมายและโครงสร้างหลักสูตร 5) ขออนุมัติหลักสูตร 6) จัดทำแผนการเรียนรู้ เตรียมสื่อ/แหล่งเรียนรู้และการวัดประเมินผล 7) นำไปใช้ 8) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้ สภาพการดำเนินงานโดยทั่วไปของโรงเรียน

นาร่องมากกว่าร้อยละ 80 ได้ดำเนินงานเรียบร้อยแล้ว ข้อมูลสารสนเทศที่โรงเรียนนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสูงสุด คือ ข้อมูลด้านบุคลากร และอาคารสถานที่ รองลงไป คือ ความต้องการของผู้ปกครอง/ชุมชน ข้อมูลที่นำมาใช้น้อยที่สุด คือ ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการภายนอก และโรงเรียนได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนรับรู้และขอความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาด้วย วิธีการประชุมชี้แจงและแจกเอกสารเผยแพร่ ปัญหาที่พบในการดำเนินงานส่วนใหญ่ คือ เรื่องของระยะเวลาที่ไม่เพียงพอในการจัดทำ รองลงไปคือ การขาดอัตรากำลัง บุคลากรไม่เพียงพอ และขาดความรู้ความเข้าใจ ความไม่ชัดเจนในการดำเนินงานบางเรื่อง ความช่วยเหลือที่โรงเรียนต้องการสูงสุด คือ คำแนะนำและการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง รองลงไปคือการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์และเทคโนโลยี ตลอดจนเอกสารความรู้ คู่มือต่าง ๆ

วรรณิ ศิริวัฒน์ (2545) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา โดยศึกษากับคณะกรรมการสนับสนุนส่งเสริมงานวิชาการเมืองพัทยา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการระดับกลุ่มวิชา ผลการวิจัยพบว่า

1. การเตรียมความพร้อมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินงานทั้งเมืองพัทยาและโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความตระหนักแก่บุคลากร โดยจัดประชุมชี้แจง ประชุมปฏิบัติการ ให้ความรู้แก่บุคลากร โดยจัดอบรม ประชุม อบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงานและศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาและคณะกรรมการระดับกลุ่มวิชา จัดทำข้อมูลสารสนเทศ โดยรวบรวมข้อมูลด้านนักเรียน บุคลากร อาคารสถานที่ สังคม เศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้และชุมชน มีการจัดทำแผนการดำเนินงาน คือจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี แผนปฏิทินปฏิบัติงานและโครงการ

2. การดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตร มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านผู้เรียน บุคลากร อาคาร สถานที่ เศรษฐกิจ สังคมและชุมชน เพื่อนำข้อมูลมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ คณะครูทั้งโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนด จัดทำโครงสร้างของหลักสูตร จัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค โดยให้ครูตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ทำ มีการจัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดหน่วยการเรียนรู้ใช้การบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนการ

เรียนรู้แบบรายปีและรายครึ่ง มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็น 2 แบบ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย ลูกเสือ เนตรนารี และกิจกรรมชุมนุม/ชมรม โดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ

3. การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) มีการเตรียมบุคลากร โดยการประชุมชี้แจง การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน จัดครูเข้าสอนตามประสบการณ์ มีการจัดตารางสอน จัดบริการวัสดุหลักสูตร คือ คู่มือครู หนังสือ สื่อการสอน กำหนดการสอน แผนการเรียนรู้ มีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยการสังเกตการสอน เยี่ยมชั้นเรียน มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ วัดและประเมินผลจากสภาพจริง ประเมินจากแฟ้มสะสมงานและประเมินจากการปฏิบัติ

วิฑูรย์ เจริญอาชาชัย (2545) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนแกนนำ สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา โดยศึกษากับคณะกรรมการบริหารหลักสูตร จำนวน 39 คน และครูผู้สอน จำนวน 51 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาสร้างความตระหนักในการจัดทำสาระของหลักสูตร แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร พัฒนาบุคลากร จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ ปัญหาที่พบได้แก่ ครูผู้สอนบางส่วนขาดการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ฝ่ายแผนงานของสถานศึกษาขาดการประสานงานในการเก็บข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบ ตลอดจนข้อมูลบางส่วนไม่เป็นปัจจุบัน

2. ขั้นตอนการดำเนินการ สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกคน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา แล้วครูผู้สอนจัดทำสาระของหลักสูตรโดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค กำหนดเวลา จำนวนหน่วยกิต จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษากำหนดการวัดผลประเมินผล ตลอดจนออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปัญหาที่พบ ได้แก่ ครูผู้สอนบางส่วนขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่กำหนดขึ้น ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ขาดการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และงบประมาณด้านสื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ

3. ขึ้นการนิเทศและติดตามผล บุคลากรของสถานศึกษาได้รับการนิเทศและติดตามผล จากฝ่ายวิชาการและศึกษานิเทศก์ ไม่พบปัญหาการนิเทศติดตามผล

กานต์รวี บุษยานนท์ (2546) ได้วิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยศึกษากับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม พบว่า

1.1 ด้านหลักสูตร ได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตร และผู้บริหาร สถานศึกษาสนับสนุนโดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูเป็นผู้มีส่วนร่วม ในการจัดหลักสูตรโดยครูร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และครูจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการแบบภายในกลุ่มสาระวิชา และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรด้านการจัด กิจกรรมของโรงเรียน

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีความรู้ โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ครุฑนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ วัดและห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ ครูจัดการทัศนศึกษาและการรายงานเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ มากที่สุด ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมที่เน้นรายบุคคลและฝึกให้รวบรวมข้อมูล และใช้การบรรยาย และกรณีศึกษาเป็นวิธีสอน และจัดทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากที่สุด มีการจัด ห้องเรียนที่สะอาดและจัดป้ายนิเทศ และมีการทำการวิจัยในชั้นเรียน โดยส่วนใหญ่ทำการวิจัย เพื่อพัฒนาวิธีสอนใหม่ ๆ

1.3 ด้านสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อการเรียนรู้ โดยให้ครูเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ หลักการเลือกใช้สื่อที่ ครูส่วนใหญ่ใช้คือสื่อที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

1.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูให้ พัฒนาสมรรถภาพในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากรและสนับสนุนให้พัฒนา เครื่องมือที่ใช้ประเมินผลนักเรียนโดยให้สร้างเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน วิธีการประเมินผลที่ครูส่วนใหญ่ ใช้คือการประเมินผลด้วยข้อสอบและการสังเกตพฤติกรรม

เจรจา ประจันตเสนา (2546) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สภาพการพัฒนาลำดับชั้นสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษากับผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการ สัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสารของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป แบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า

1. ในด้านสภาพการจัดทำและปัญหาอุปสรรคการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.1 การเตรียมความพร้อม ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติระดับมาก ประเด็น ที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด คือ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน และสภาพปัญหาอุปสรรค โดยภาพรวมมีปัญหาระดับน้อย ส่วนครูผู้สอนโดยภาพรวมมีการ ปฏิบัติระดับมาก และสภาพปัญหาอุปสรรค มีปัญหาระดับปานกลาง ยกเว้นในเรื่องการแต่งตั้ง คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย กรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2545 มี ปัญหาระดับน้อย

1.2 การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอนมีการปฏิบัติระดับมาก ส่วนสภาพปัญหาอุปสรรคผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมมีปัญหาระดับปานกลาง

2. ด้านสภาพการใช้และปัญหาอุปสรรคการใช้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.1 การเตรียมความพร้อม โดยภาพรวมครูผู้สอนมีการปฏิบัติระดับมาก สภาพ ปัญหาอุปสรรคมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนมีการปฏิบัติระดับมาก และสภาพปัญหาอุปสรรคมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 การดำเนินการใช้หลักสูตร ครูผู้สอนมีการปฏิบัติระดับมาก สภาพปัญหา อุปสรรคมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สถานศึกษายังประสบปัญหา ในการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน ครู ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว จึงทำการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 โดยผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเพื่อใช้เป็น แนวทางในการปรับปรุง พัฒนา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ผู้วิจัยมีกรอบความคิด ในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ที่จะนำเสนอ ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำนวน 16 โรงเรียน จำแนกเป็น บรรพชิต 104 รูป และ คฤหัสถ์ 110 คน รวม 214 รูป/คน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามโรงเรียนและสถานภาพ

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน	อำเภอ	จำนวนประชากร		
			บรรพชิต	คฤหัสถ์	รวม
นครสวรรค์	คีรีวงศิวทยา	เมืองฯ	13	3	16
	บาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม	เมืองฯ	12	14	26
	วัดไทรเหนือวิทยา	เมืองฯ	4	5	9
	วัดท่าพระเจริญพรต	เมืองฯ	7	4	11
	วัดหนองปลิงวิทยา	เมืองฯ	11	4	15
	วัดส้มเสี้ยว	บรรพตพิสัย	6	6	12
	วัดวาปีรัตนาราม	ตากคลี	6	8	14
	วัดโคกเดื่อวิทยา	ไพศาลี	2	8	10
	ศรีนภเขตวิทยา	ตากฟ้า	9	6	15
กำแพงเพชร	วชิรกุญชรมัธยม	เมืองฯ	4	6	10
	วัดคฤหบดีสงฆ์	คลองขลุง	1	5	6
พิจิตร	วัดท่าหลวง	เมืองฯ	9	11	20
เพชรบูรณ์	วัดมหาธาตุ	เมืองฯ	7	7	14
	วัดสระเกษ	หล่มเก่า	6	9	15
	วัดไพรสมณต์ศักดาราม	หล่มสัก	4	10	14
	วัดประชานิมิต	วิเชียรบุรี	3	4	7
	รวมทั้งสิ้น		104	110	214

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ ชื่อสถานศึกษา สถานภาพ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และประสบการณ์การอบรมหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ตอนที่ 2 สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ตามแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ใน 8 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
3. ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร
4. ด้านการออกแบบการเรียนรู้
5. ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล
7. ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน
8. ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ตามแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ใน 8 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
3. ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร
4. ด้านการออกแบบการเรียนรู้
5. ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล
7. ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน
8. ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับปัญหา ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับปัญหามากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับปัญหามาก
3	หมายถึง	ระดับปัญหาปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับปัญหาน้อย
1	หมายถึง	ระดับปัญหาน้อยที่สุด

2. การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.4 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นต้น

2.5 จัดทำร่างแบบสอบถาม และนำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.6 นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการจัดทำหลักสูตรเพื่อหาค่าความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- 1) พระราชปรียัติ เจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์
- 2) นายละม่อม ชัยโย ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์
- 3) นายบุญส่ง เฟ่งผล ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
- 4) นายฟุ้ง เหล่าชัย ศึกษาพิเศษ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

นครสวรรค์ เขต 1

- 5) นางกมลมาลย์ แสงอำรงค์ ศึกษาพิเศษ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

นครสวรรค์ เขต 1

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ตามสูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ. 2539 : 248-249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา

R = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

N = จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

การพิจารณาความสอดคล้อง โดยนำคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมาแปรค่าเป็นคะแนน คือ

ให้คะแนนเท่ากับ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามเนื้อหา

ให้คะแนนเท่ากับ 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามเนื้อหาหรือไม่

ให้คะแนนเท่ากับ -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามเนื้อหา

ถ้าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ไม่ต้องทำการปรับปรุง ปรากฏว่า ผลการวิเคราะห์ IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.00 ซึ่งถือว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามเนื้อหา

2.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้สอนโรงเรียนพระบางวิทยา อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .95

2.8 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ และโรงเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยจัดส่งทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ จากนั้นผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

2. จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 ชุด ได้รับคืนและมีความสมบูรณ์ จำนวน 214 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS For Windows Version 10.0) ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้เกณฑ์การแปลค่าคะแนนตามเกณฑ์มาตรฐานของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 99-100)

4.51 – 5.00	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย (ดูรายละเอียดในบทที่ 4)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การแปลค่าคะแนนตามเกณฑ์มาตรฐานของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 99-100)

4.51 – 5.00	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย (ดูรายละเอียดในบทที่ 4)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การแปลค่าคะแนนตามเกณฑ์มาตรฐานของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 99-100)

4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับปัญหามาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับปัญหาน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย (ดูรายละเอียดในบทที่ 4)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS For Windows Version 10.0) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

1. วิเคราะห์หาความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)

2. ค่าเฉลี่ย (μ)

วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ครั้งนี้ ได้มีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.1-4.10

ตารางที่ 4.1 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพ
ของผู้ตอบแบบสอบถาม

สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	บรรพชิต			คฤหัสถ์		
	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	3.57	0.83	มาก	3.84	0.76	มาก
2. ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	3.69	0.90	มาก	3.79	0.75	มาก
3. ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร	3.70	0.84	มาก	3.78	0.77	มาก
4. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	3.46	0.86	ปานกลาง	3.56	0.69	มาก
5. ด้านการออกแบบกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	3.78	0.88	มาก	3.61	0.74	มาก
6. ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัด และประเมินผล	3.75	0.82	มาก	3.73	0.76	มาก
7. ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน	3.25	0.64	ปานกลาง	3.53	0.72	มาก
8. ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา	3.48	0.70	ปานกลาง	3.59	0.65	มาก
รวม	3.54	0.78	มาก	3.60	0.71	มาก

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิต มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.54 เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ด้านการออกแบบ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริม สนับสนุน ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน ครูผู้สอนที่เป็นคฤหัสถ์ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.2 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกเป็นรายด้าน

สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	3.70	0.80	มาก
2. ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	3.74	0.82	มาก
3. ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร	3.74	0.80	มาก
4. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	3.51	0.77	มาก
5. ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.69	0.81	มาก
6. ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล	3.74	0.79	มาก
7. ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน	3.39	0.68	ปานกลาง
8. ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา	3.53	0.67	มาก
รวม	3.57	0.74	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 โดยครูผู้สอนมีการปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสรุปในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.57 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านที่ 7 การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.39

ตารางที่ 4.3 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการกำหนด
วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	μ	σ	ระดับการ ปฏิบัติ
1. สถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียน ตามสภาพและความต้องการจำเป็น ของชุมชน	3.83	0.85	มาก
2. มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ได้จากการสำรวจ ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา	3.70	0.72	มาก
3. มีการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับจุดหมาย ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.70	0.80	มาก
4. มีการกำหนดเป้าหมายที่ครอบคลุมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน	3.71	0.84	มาก
5. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นของชุมชน	3.56	0.77	มาก
รวม	3.70	0.80	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์
ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
มากทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 สถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ
เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตามสภาพและความต้องการจำเป็นของชุมชน
ค่าเฉลี่ย 3.83 รองลงมา คือ ข้อ 4 มีการกำหนดเป้าหมายที่ครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของผู้เรียน ค่าเฉลี่ย 3.71 และมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติต่ำสุด คือ ข้อ 5 กำหนดคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ และความจำเป็นของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.56

ตารางที่ 4.4 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
6. สถานศึกษาได้จัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแก่นบุคลากรในสถานศึกษา	3.45	0.73	ปานกลาง
7. สถานศึกษามีการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษา	3.68	0.82	มาก
8. สถานศึกษามีการกำหนดเวลาในแต่ละกลุ่มสาระให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค	3.88	0.89	มาก
9. สถานศึกษามีการกำหนดสัดส่วนเวลาระหว่างสาระการเรียนรู้พื้นฐานให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	3.73	0.86	มาก
10. สถานศึกษาได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน	3.95	0.81	มาก
รวม	3.74	0.82	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ข้อ 6 สถานศึกษาได้จัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแก่นบุคลากรในสถานศึกษา การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.45

ตารางที่ 4.5 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการจัดทำสาระ
ของหลักสูตร

ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
11. สถานศึกษาได้จัดทำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน	3.56	0.74	มาก
12. ใช้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้มาเป็นฐานในการกำหนดสัดส่วนเวลาและจำนวนหน่วยกิต	3.77	0.88	มาก
13. มีการเขียนคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ไว้ชัดเจน	3.94	0.84	มาก
14. จัดทำหน่วยการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคและคำอธิบายรายวิชา	3.77	0.75	มาก
15. กำหนดแผนการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้ และหน่วยการเรียนรู้	3.65	0.79	มาก
รวม	3.74	0.80	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 13 มีการเขียนคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ไว้ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 3.94 รองลงมา คือ ข้อ 12 ใช้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้มาเป็นฐานในการกำหนดสัดส่วนเวลาและจำนวนหน่วยกิต และข้อ 14 จัดทำหน่วยการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค และคำอธิบายรายวิชา ค่าเฉลี่ย 3.77 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยในการ

ปฏิบัติต่ำสุด คือ ข้อ 11 สถานศึกษาได้จัดทำสภาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.56

ตารางที่ 4.6 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการออกแบบการเรียนรู้

ด้านการออกแบบการเรียนรู้	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
16. สถานศึกษามีการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระ	3.44	0.80	ปานกลาง
17. จัดการเรียนการสอนแต่ละช่วงชั้นโดยใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย	3.58	0.85	มาก
18. จัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองการเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ และการเรียนรู้แบบบูรณาการ	3.72	0.66	มาก
19. สถานศึกษาจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนอย่างเพียงพอ	3.27	0.70	ปานกลาง
20. สถานศึกษาจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียน	3.54	0.85	มาก
รวม	3.51	0.77	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ข้อ 16 สถานศึกษามีการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ ทั้งภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระ และ ข้อ 19 สถานศึกษาจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนอย่างเพียงพอ การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.44 และ 3.27 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการออกแบบ
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
21. คัดเลือกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เหมาะสมกับความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน	3.65	0.79	มาก
22. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม	3.75	0.85	มาก
23. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน	3.71	0.79	มาก
24. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.68	0.79	มาก
25. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.68	0.81	มาก
รวม	3.69	0.81	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 22 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ค่าเฉลี่ย 3.75 รองลงมา คือ ข้อ 23 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ค่าเฉลี่ย 3.71 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 21 คัดเลือกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เหมาะสมกับความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย 3.65

ตารางที่ 4.8 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล

ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
26. สถานศึกษาได้กำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษาสอดคล้องกับแนวการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.72	0.76	มาก
27. สถานศึกษาได้จัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ชัดเจน	3.76	0.85	มาก
28. สถานศึกษาได้กำหนดรายละเอียดเกณฑ์การผ่านช่วงชั้น และเกณฑ์การจบหลักสูตรไว้ชัดเจน	3.84	0.82	มาก
29. สถานศึกษาดำเนินการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อพัฒนาผู้เรียน	3.73	0.81	มาก
30. สถานศึกษาวัดผลและประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุในแผนการจัดการเรียนรู้	3.68	0.71	มาก
รวม	3.74	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล โดยภาพรวมครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 28 สถานศึกษาได้กำหนดรายละเอียดเกณฑ์การผ่านช่วงชั้น และเกณฑ์การจบหลักสูตรไว้ชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 3.84 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 30 สถานศึกษาวัดผลและประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุในแผนการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 3.68

ตารางที่ 4.9 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการพัฒนาระบบ
การส่งเสริมสนับสนุน

ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
31. ดำเนินการประชุมชี้แจงให้บุคลากรมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้	3.52	0.69	มาก
32. สถานศึกษามีการพัฒนาระบบการแนะแนวโดยกำหนดพันธกิจ ระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษา	3.33	0.69	ปานกลาง
33. สถานศึกษาสนับสนุนให้มีแหล่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน	3.43	0.71	ปานกลาง
34. สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมา ใช้ในการพัฒนาจัดการกระบวนการเรียนรู้	3.30	0.66	ปานกลาง
35. สถานศึกษามีการพัฒนาและส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวิชาการ	3.36	0.65	ปานกลาง
รวม	3.39	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ข้อ 31 ดำเนินการประชุมชี้แจงให้บุคลากรมีความรู้และเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.52

ตารางที่ 4.10 แสดงสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการเรียบเรียง เป็นหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
36. จัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานและการจัดการศึกษาทุกด้าน	3.49	0.70	ปานกลาง
37. สถานศึกษาได้เรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาฉบับสมบูรณ์ตามแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนด	3.52	0.65	มาก
38. สถานศึกษามีการกำหนดหัวข้อเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามความจำเป็นและความเหมาะสม	3.52	0.64	มาก
39. สถานศึกษาจัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาแยกเล่มตามกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.64	0.73	มาก
40. สถานศึกษาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาทราบ	3.50	0.64	ปานกลาง
รวม	3.53	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ข้อ 36 จัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานและการจัดการศึกษาทุกด้าน และข้อ 40 สถานศึกษาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาทราบ การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.49 และ 3.50 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่
4.11 - 4.20

ตารางที่ 4.11 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพ

ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	บรรพชิต			คฤหัสถ์		
	μ	σ	ระดับ ปัญหา	μ	σ	ระดับ ปัญหา
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	2.64	1.06	ปานกลาง	2.52	0.46	ปานกลาง
2. ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตร สถานศึกษา	2.56	0.97	ปานกลาง	2.46	0.44	น้อย
3. ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร	2.69	1.04	ปานกลาง	2.58	0.52	ปานกลาง
4. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	2.67	0.98	ปานกลาง	2.90	0.52	ปานกลาง
5. ด้านการออกแบบกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	2.63	1.02	ปานกลาง	2.47	0.46	น้อย
6. ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัด และประเมินผล	2.57	1.02	ปานกลาง	2.58	0.52	ปานกลาง
7. ด้านการพัฒนาระบบการ ส่งเสริมสนับสนุน	2.61	0.96	ปานกลาง	2.72	0.50	ปานกลาง
8. ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตร สถานศึกษา	2.51	1.04	ปานกลาง	2.66	0.45	ปานกลาง
รวม	2.59	1.00	ปานกลาง	2.66	0.49	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิต มีปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สำหรับครูผู้สอนที่เป็นคฤหัสถ์ มีปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนมาก

ตารางที่ 4.12 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกเป็นรายด้าน

ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	μ	σ	ระดับปัญหา
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	2.58	0.76	ปานกลาง
2. ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	2.50	0.70	น้อย
3. ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร	2.63	0.78	ปานกลาง
4. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	2.78	0.75	ปานกลาง
5. ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	2.55	0.74	ปานกลาง
6. ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล	2.57	0.77	ปานกลาง
7. ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน	2.67	0.73	ปานกลาง
8. ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา	2.58	0.74	ปานกลาง
รวม	2.63	0.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.63 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ยกเว้น ด้านที่ 2 การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.50

ตารางที่ 4.13 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	μ	σ	ระดับปัญหา
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	2.73	0.83	ปานกลาง
2. ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	2.61	0.76	ปานกลาง
3. ขาดข้อมูลในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	2.43	0.70	น้อย
4. การกำหนดเป้าหมายได้ไม่ครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	2.54	0.78	ปานกลาง
5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนด ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นของชุมชน	2.59	0.72	ปานกลาง
รวม	2.58	0.76	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.58 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนมีปัญหาอยู่ระดับปานกลาง เกือบทุกรายการ ยกเว้น ข้อ 3 ขาดข้อมูลในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.43

ตารางที่ 4.14 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	μ	σ	ระดับปัญหา
6. บุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	2.70	0.79	ปานกลาง
7. ขาดความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	2.74	0.75	ปานกลาง
8. ขาดข้อมูลเพื่อใช้วางแผนในการจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	2.50	0.71	น้อย
9. ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดสัดส่วนเวลาเรียนระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานกับสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	2.36	0.62	น้อย
10. มีครูไม่ครบทุกวิชาเอก ทำให้ไม่สามารถระดมความคิด เพื่อจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่เหมาะสมได้	2.25	0.66	น้อย
รวม	2.50	0.70	น้อย

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้น ข้อ 6 บุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และข้อ 7 ขาดความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.70 และ 2.74 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร

ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร	μ	σ	ระดับปัญหา
11. ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน	2.71	0.80	ปานกลาง
12. ครูขาดความรู้เข้าใจในการเขียนคำอธิบายรายวิชา	2.50	0.81	ปานกลาง
13. ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้	2.52	0.73	ปานกลาง
14. บุคลากรของสถานศึกษามีจำนวนน้อยไม่เพียงพอที่จะร่วมกันระดมความคิด เพื่อจัดทำสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมได้	2.65	0.77	ปานกลาง
15. ขาดการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น	2.81	0.79	ปานกลาง
รวม	2.63	0.78	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.63 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงสุดคือ ข้อ 15 ขาดการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ค่าเฉลี่ย 2.81 รองลงมาได้แก่ ข้อ 11 ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.71 และข้อที่มีปัญหาต่ำสุด คือ ข้อ 12 ครูขาดความรู้เข้าใจในการเขียนคำอธิบายรายวิชา ค่าเฉลี่ย 2.50

ตารางที่ 4.16 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการออกแบบการเรียนรู้

ด้านการออกแบบการเรียนรู้	μ	σ	ระดับ ปัญหา
16. ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบ การเรียนรู้	2.86	0.72	ปานกลาง
17. ครูไม่ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการออกแบบ การเรียนรู้	2.76	0.76	ปานกลาง
18. ไม่มีการปรับปรุงพัฒนาแผนการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง	2.71	0.72	ปานกลาง
19. สื่อการเรียนรู้ ไม่เอื้ออำนวยต่อการออกแบบ การเรียนรู้	2.88	0.78	ปานกลาง
20. การวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การเรียนรู้	2.69	0.75	ปานกลาง
รวม	2.78	0.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงสุด คือ ข้อ 19 สื่อการเรียนรู้ ไม่เอื้ออำนวยต่อการออกแบบการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 2.88 รองลงมาได้แก่ ข้อ 16 ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 2.86 และข้อที่มีปัญหาต่ำสุด คือ ข้อ 20 การวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 2.69

ตารางที่ 4.17 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	μ	σ	ระดับปัญหา
21. ครูและบุคลากรที่ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านการอบรมไม่ครบทุกชั้นเรียน	2.80	0.81	ปานกลาง
22. สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้	2.47	0.72	น้อย
23. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ตรงกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน	2.61	0.75	ปานกลาง
24. จัดเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนยังไม่เหมาะสม	2.40	0.67	น้อย
25. ครูไม่ให้ความร่วมมือในการบูรณาการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	2.47	0.75	น้อย
รวม	2.55	0.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงสุด คือ ข้อ 21 ครูและบุคลากรที่ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านการอบรมไม่ครบทุกชั้นเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.80 รองลงมาได้แก่ ข้อ 23 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ตรงกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.61 สำหรับข้ออื่นมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีปัญหาลดต่ำสุด คือ ข้อ 24 จัดเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนยังไม่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 2.40

ตารางที่ 4.18 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล

ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล	μ	σ	ระดับ ปัญหา
26. คุชขาดความรู้และทักษะในการออกแบบการวัดผล และประเมินผล	2.55	0.79	ปานกลาง
27. สถานศึกษาไม่มีหลักเกณฑ์และแนวทางการ วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน	2.58	0.77	ปานกลาง
28. สถานศึกษาไม่กำหนดรายละเอียดเกณฑ์การ ผ่านช่วงชั้นและเกณฑ์การจบหลักสูตรไว้ชัดเจน	2.54	0.81	ปานกลาง
29. คุชขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินหา คุณภาพเครื่องมือการวัดและประเมินผล	2.50	0.68	น้อย
30. การวัดผลและประเมินผลไม่ครอบคลุมตาม จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุในแผนการจัดการเรียนรู้	2.68	0.81	ปานกลาง
รวม	2.57	0.77	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.57 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงสุด คือ ข้อ 30 การวัดผลและประเมินผลไม่ครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุในแผนการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 2.68 รองลงมาได้แก่ ข้อ 27 สถานศึกษาไม่มีหลักเกณฑ์และแนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 2.58 และข้อที่มีปัญหาต่ำสุด คือ ข้อ 29 ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินหาคุณภาพเครื่องมือการวัดและประเมินผล มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.50

ตารางที่ 4.19 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน	μ	σ	ระดับปัญหา
31. ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้	2.65	0.78	ปานกลาง
32. สถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้	2.58	0.77	ปานกลาง
33. ครูแนะแนวไม่มีความเข้าใจในกระบวนการแนะแนว	2.54	0.77	ปานกลาง
34. สถานศึกษาขาดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด	2.77	0.70	ปานกลาง
35. ครูขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.80	0.69	ปานกลาง
รวม	2.67	0.73	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการพัฒนาระบบ

การส่งเสริมสนับสนุน ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงสุด คือ ข้อ 35 ครูขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 2.80 รองลงมาได้แก่ ข้อ 34 สถานศึกษาขาดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด ค่าเฉลี่ย 2.77 และข้อที่มีปัญหาลดต่ำสุด คือ ข้อ 33 ครูแนะแนวไม่มีความเข้าใจในกระบวนการแนะแนว ค่าเฉลี่ย 2.54

ตารางที่ 4.20 แสดงปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา	μ	σ	ระดับปัญหา
36. ครูขาดความเข้าใจในการนำสาระสำคัญของแต่ละองค์ประกอบมาเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา	2.69	0.73	ปานกลาง
37. ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำรูปเล่ม	2.63	0.73	ปานกลาง
38. สถานศึกษาไม่ได้จัดทำเอกสารหลักสูตรแยกเล่มตามกลุ่มสาระ	2.68	0.77	ปานกลาง
39. การเรียบเรียงเป็นรูปเล่มไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน	2.45	0.71	น้อย
40. สถานศึกษาไม่ได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาทราบ	2.45	0.75	น้อย
รวม	2.58	0.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการเรียบเรียง เป็นหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.58 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกรายการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 36 ครูขาดความเข้าใจในการนำสาระสำคัญของแต่ละองค์ประกอบมาเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ค่าเฉลี่ย 2.69 รองลงมาได้แก่ ข้อ 38 สถานศึกษาไม่ได้จัดทำเอกสารหลักสูตรแยกเล่มตามกลุ่มสาระ ค่าเฉลี่ย 2.68 และข้อที่มีปัญหาต่ำสุด คือ ข้อ 39 การเรียบเรียงเป็นรูปเล่มไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และข้อ 40 สถานศึกษาไม่ได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาทราบ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.45

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอจุดมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สรุปวิธีดำเนินการได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นต้น

1.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลเป็นลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบ เสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข แล้วหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ นำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ทั้งฉบับ

1.3 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล แล้วสรุปผลและอภิปรายผล ตามลำดับต่อไป

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำนวน 16 โรงเรียน รวม 214 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำนวน 40 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบ่งระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก

- 3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำนวน 40 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบ่งระดับปัญหา ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับปัญหามาก
- 3 หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับปัญหาน้อย
- 1 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้
ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ และโรงเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยจัดส่งทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ จากนั้นผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

4.2 จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 ชุด ได้รับคืนและมีความสมบูรณ์ จำนวน 214 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS For Windows Version 10.0)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ผลสรุปดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 พบว่า

สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม ครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิตมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.54 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ด้านการออกแบบกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริม สนับสนุน ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูผู้สอนที่เป็นคฤหัสถ์ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ส่วนครูผู้สอนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสรุปในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดโครงสร้าง หลักสูตรสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.74) ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 3.74) ด้าน การกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสินการวัดและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.74) ด้าน

การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ค่าเฉลี่ย 3.70) ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ค่าเฉลี่ย 3.69) ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.53) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.51) และด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 3.39)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 พบว่า

ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิต มีปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สำหรับครูผู้สอนที่เป็นคฤหัสถ์ มีปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนมาก ยกเว้นด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีปัญหาการจัดทำหลักสูตรอยู่ในระดับน้อย

ครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.63) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.78) ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 2.67) ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 3.63) ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 3.58) ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.58) ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสินการวัดและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.57) ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ค่าเฉลี่ย 2.55) และด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.50)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตามสภาพและความต้องการจำเป็นของชุมชน รองลงมา คือ มีการกำหนดเป้าหมายที่ครอบคลุม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ และความจำเป็นของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฑูรย์ เจริญอาชาชัย (2545 : 154) ได้ศึกษาการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนแกนนำ สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยบุคลากรในสถานศึกษาทุกคน ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและตัวแทนชุมชน โดยกำหนดภารกิจให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

1.2 ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ในส่วนที่สถานศึกษาได้จัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษา การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่า ครูผู้สอนมีความต้องการให้สถานศึกษาจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการนำร่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกรมวิชาการ (2545ข : 9) ที่กำหนดภารกิจสำคัญก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คือ การเตรียมความพร้อมให้แก่คณะครูและผู้บริหารศึกษา โดยการประชุม ฝึกอบรม ในเรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน

1.3 ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยข้อที่มีการปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด คือ มีการเขียนคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ไว้ชัดเจน รองลงมา คือ ใช้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ มาเป็นฐานในการกำหนดสัดส่วนเวลาและจำนวนหน่วยกิต และจัดทำหน่วยการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค และข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับน้อย คือ สถานศึกษาได้จัดทำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงการจัดทำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมวิชาการ (2545ข : 3) พบว่า การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการจัดทำโดยคณะครูในโรงเรียนจัดทำเอง ซึ่งตามแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของกรมวิชาการ (2544 : 32) การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

1.4 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ข้อที่สถานศึกษามีการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ ทั้งภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระ และสถานศึกษาจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนอย่างเพียงพอ การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฑูรย์ เจริญอาชาชัย (2545 : 155) พบว่า ครูผู้สอนบางส่วนขาดความเข้าใจในด้านการจัดการเรียนรู้ ขาดการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสถานศึกษาควรมีศึกษาข้อมูล มีการประชุมปรึกษาหารือ และควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไป

1.5 ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงว่า ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างดี

1.6 ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (2544 : 27) กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับชั้นเรียนว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือเพิ่มละสมงาน

1.7 ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ครูผู้สอนมีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การประชุมชี้แจงให้บุคลากรมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนด้านการพัฒนาระบบส่งเสริมสนับสนุน เกี่ยวกับ การพัฒนาระบบการแนะแนว การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 23-24) ที่กำหนดว่าสถานศึกษาควรจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชนและสังคมอื่น ช่วยเหลือสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สร้างสรรค้ความรู้ของตน

1.8 ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนมีการปฏิบัติส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้น การจัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานและการจัดการศึกษาทุกด้าน และสถานศึกษาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาทราบ มีการปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นสถานศึกษา ควรดำเนินการเรียบเรียงหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางที่กระทรวงศึกษากำหนดต่อไป

นอกจากนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิตมีการปฏิบัติตามแนวทาง

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูผู้สอนที่เป็นคณาจารย์ พบว่า มีการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงว่า ครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิตบางส่วนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน และการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาไม่ชัดเจน

สรุปได้ว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 มีการดำเนินการจัดทำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่า ครูผู้สอนบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน เช่น กระบวนการแนะแนว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ ซึ่งสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในด้านดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น

2. ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครูผู้สอนมีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ระดับปานกลางเกือบทุกรายการ ยกเว้น การขาดข้อมูลในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

2.2 ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดทำ

หลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้น ข้อที่บุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และขาดความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ

2.4 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ

2.5 ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ

2.6 ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ

2.7 ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ

2.8 ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัด

ทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขต การปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การเรียบเรียงเป็นรูปเล่มไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และสถานศึกษาไม่ได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาทราบ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

นอกจากนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิต มีปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่ชัดเจน สำหรับครูผู้สอนที่เป็นคฤหัสถ์ มีปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีปัญหาการจัดทำหลักสูตรอยู่ในระดับน้อย ยกเว้น ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน และด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาน้อย แสดงว่า ครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดทำสาระของหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดรูปแบบการวัดและประเมินผล การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งการเรียบเรียงหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในด้านดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูผู้สอนได้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ

หลักสูตรสถานศึกษา อย่างทั่วถึง พร้อมทั้งมีการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา

3. สถานศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์เอกสารหลักสูตรสถานศึกษา ต่อชุมชนและผู้
เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดเห็นในการปรับปรุงและพัฒนาในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัด
อื่น ๆ ด้วย

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544
กับสถานศึกษาทุกสังกัด

3. ควรติดตามผลการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4